# בא

א. „ועברתי בארץ מצרים בלילה ה־זה"[1], ופרש"י „ועברתי" — „כמלך העובר ממקום למקום ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין". ומקור הפירוש הוא ב־מכילתא[2], אלא ששם איתא רק „כמלך שעובר ממקום למקום", ורש"י מוסיף (ומפרש) — „ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין".

וצריך ביאור: א) איזה קושי בפשוטו של מקרא בא רש"י ליישב? ב) מהו פירוש המשל „כמלך העובר ממקום ל־מקום"? ג) מהו פירוש דבריו „ובהעברה אחת כו'"?

בראב"ם[3] מפרש, דכוונת רש"י לתרץ ייתור תיבת „ועברתי"[4], וכוונת הדמיון למלך היא, „שמנהגו ללכת בדרך ישרה ואינו פונה מכאן ומכאן[5] במבואות העיר כך הקב"ה עבר בארץ מצרים במבוי אחד בלבד ובאותה העברה לקו בכורי מצרים בין אותן שהיו באותו מבוי ש־עבר בו בין אותן שהיו במבואות אח־רות".

ופירושו צ"ע, שהרי בפסוק הקודם[6] פרש"י „הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט", וכן ב־פסוק שלאח"ז[7] פירש „מדלג הי' מבתי ישראל לבתי מצרים שהיו שרויים זה בתוך זה", הרי משמע, שהקב"ה עבר מ־בית לבית, ואילו לפירוש הרא"ם הרי כל תוכן פרש"י זה הוא להיפך, שהקב"ה הלך רק „במבוי אחד בלבד", ולא בשאר מבואות, ופשיטא לא מבית לבית[8].

יש מפרשים[9], דקשה לי' מה שנאמר „בארץ מצרים" ולא „במצרים", דמשמע מזה שהקב"ה עבר בכל ארץ מצרים להכות „כל בכור בארץ מצרים", ש„דבר זה כביכול הי' צריך זמן רב ושהי' גדולה, ומשה אמר כחצות הלילה אני יוצא[10] דמשמע דבאותו רגע הי' מכת בכורות (בכל ארץ מצרים) . . וע"ז תירץ (רש"י) כמלך העובר ממקום למקום, ש־עובר בלי שהי' ועכבה כי אינו מתיירא מסכנת הדרכים בשדות ויערות . . כך הקב"ה בהעברה אחת וברגע אחד הכה כל בכור בארץ מצרים ולא הוצרך ל־התמהמה ולעבור רגע חצות הלילה ולכן

1) פרשתנו יב, יב.

2) עה"פ, וכן להלן יב, כג.

3) ועד"ז בגו"א.

4) בכמה מפרשים (באר מים חיים (לאחי ה־מהר"ל), הואיל משה (באר היטב). משמרת הקודש. ועוד) כתבו דהקושיא היא שלא שייך גבי השם העתקה ממקום למקום.

5) כ"ה גם בהואיל משה כאן. ובנחלת יעקב העתיק מהרא"ם „פונה לכאן ולכאן". ולכאורה כצ"ל.

6) יב, יא ד"ה פסח.

7) יב, יג ד"ה ופסחתי.

8) במשמרת הקודש כאן, ד„רש"י הוקשה לו אומרו ועברתי שלא יצדק זה בנוגע למקום ב"ה לזה פירש מלך העובר ממקום למקום ר"ל דברה תורה כלשון בני אדם להשמיע את האוזן כמלך העובר" (וראה גם באר מים חיים, „אמר העברה דרך כבוד ומשל כו'"). ואולי יזהי גם כוונת הרא"ם, דזה שכ' שהקב"ה עבר במבוי אחד בלבד אינו לגבי הקב"ה (שהרי מפורש שהי' עובר בכל ארץ מצרים, כנ"ל), אלא דוגמתו במשל המלך העובר ממקום למקום.

9) נחלת יעקב בפרש"י כאן.

10) פרשתנו יא, ד.

נקט לשון ועברתי ל' העברה שמורה על המהירות"[11].

אבל גם פירוש זה לכאורה צ"ע, דמהי הקס"ד שהליכת הקב"ה "בכל ארץ מצרים" הוא דבר ש"צריך זמן רב ושהי' גדולה", הרי פשיטא שהקב"ה הוא למע־לה מהגבלת מקום וזמן ויכול לעבור בכל ארץ מצרים ברגע אחד דחצות לילה. ולאידך, מה נתוסף ע"י המשל מ־"מלך העובר ממקום למקום"? ראשית — הרי אין המשל דומה לנמשל, דסו"ס אין הליכת מלך בו"ד, גם כשעובר ממקום למקום במהירות גדולה, דומה כלל ל־"ועברתי גו'" שהיתה ברגע אחד דחצות לילה, בכל ארץ מצרים. ועוד דמה מו־סיף המשל.

זאת ועוד: אע"פ שהעברה מורה על מהירות ההילוך בלי שהיות, מ"מ הרי ה־ענין ד"ברגע אחד כולן לוקין" לא יתכן במלך בשר ודם, שפשיטא שדורש זמן להכות ריבוי בני אדם ובהמה כו' שבכל הארץ, וא"כ הפירוש ברש"י אינו מתאים לכאורה[12].

ב. לכאורה יש לפרש שרש"י בא ב־פירושו לתרץ קושיא המתעוררת בכל־לות הפרשה: בפסוק זה נאמר "ועברתי בארץ מצרים גו' והכיתי גו'", דהיינו הקב"ה בעצמו, וכמפורש בסוף הפסוק "אני ה'" ובפרש"י "אני בעצמי ולא ע"י שליח". וכן משמע מפסוק שלאח"ז[13] "ופסחתי עליכם", שהקב"ה מדלג על בתי ישראל כו', וכן בדברי משה לישר־אל נאמר[14] "ועבר ה' לנגוף את מצרים": אבל עה"פ[15] "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור" פרש"י "וה', הוא וב"ד", וכן נאמר כמ"פ בכתובים אלו ע"ד "המש־חית", "ולא יתן המשחית לבוא אל בתי־כם לנגוף"[16] וכיו"ב, הרי שהמכה באה ע"י משחית. וכן מפורש בפרש"י עה"פ[16] "ואתם לא תצאו", "מגיד שמאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע כו'".

וזהו שמפרש רש"י תיבת "ועברתי" — "כמלך העובר ממקום למקום", דכשמלך עובר ממקום למקום אינו הולך לבדו אלא עם פמליא דילי'[17], שריו ועבדיו כו', ואף שהם עושים הכל לאפשר הלי־כת המלך ממקום למקום, הכל נקרא ע"ש המלך ולא ע"ש שריו וחייליו ו־כיו"ב: וכן הוא בענייננו, שאף שהקב"ה הי' עם ב"ד וצבא מעלה כו', מ"מ ה"ז הכל בכלל[18] "ועברתי גו' והכיתי גו'".

דכאשר הקב"ה שולח שליח וכיו"ב, אף שאינו דבר התלוי ברצונו ובבחירתו של המלאך והשליח, מ"מ נקראים בשם

---

11) וראה גם פי' זה ינחמנו ומלבי"ם למכילתא כאן.

12) בבאר יצחק כאן, דמ"ש רש"י "ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין", כוונתו לומר שאינו כפשוטו כמלך שהולך ממקום למקום, "לא מצד התנועה המקומית לבד שלא תפול בחיק הבורא ית', אבל גם מצד המכה כי לפי הפעל הזה יורה היות המכה במדינה בזה אחר זה כו' וזה לא יתכן לאומרו אצל הבורא ית' אבל באמת שפעל ועברתי אינו אלא על דרך הדמיון ובאמת שברגע אחד ובהעברה אחת כולם לוקין".

ודוחק גדול ליישבו בלשון רש"י, שלפי פשוטו מ"ש "ובהעברה אחת כו'" הוא המשך וביאור לתחילת לשונו "כמלך העובר ממקום למקום".

13) יב, יג.

14) יב, כג.

15) יב, כט.

16) יב, כב.

17) ראה תיב"ע כאן. ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א.

18) ראה ירושלמי שם "לא שלח לא שליח כו' הוא בעצמו דכתיב ועברתי . . הוא וכל דרגון דידי'". וראה בעלי התוס' יב, כג. חזקוני שם. ושם יג.

„שלוחי השם": משא"כ כאשר הם הול־כים ופועלים ביחד עם ה„מלך", הקב"ה בעצמו, כשהוא ית' „עובר ממקום ל־מקום", הרי הכל מתייחס להקב"ה[19].

אבל, אף שפירוש זה אתי שפיר ב־לשון המכילתא „כמלך שעובר ממקום למקום"[20], קשה לבאר כן דברי רש"י, שמוסיף ומפרש „ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין", דלפי הנ"ל הרי ה־עיקר חסר בפרש"י, דהול"ל שהולך עם שריו ועבדיו וחייליו (וכיו"ב), ואילו רש"י מדגיש ענין אחר, ש„בהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין"[21].

ג. ויש לומר הביאור בזה:

הקושי בלשון „ועברתי" כאן הוא, ד־לעיל בדברי משה לפרעה ע"ד מכת בכורות נאמר[22] „כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה גו'", ואילו כאן (בדברי משה לישראל) נאמר „ועברתי בארץ מצרים".

וצ"ב הכוונה במ"ש שם „אני יוצא בתוך מצרים", דלכאורה, פעולות הקב"ה אינן מצריכות „יציאה" של הקב"ה[23]. ו־כמו שהי' בשאר המכות, „הנה יד ה' הוי' במקנך גו'", „והפלה ה' בין מקנה ישראל גו'"[24], „ואך אותך ואת עמך בדבר גו'"[25] — ולא נאמר בכל אלו שהיתה „יציאה" של הקב"ה לתוך מצרים כדי להכותם. ו־פשוט, דמעשה הקב"ה הוא באופן ד„הוא אמר ויהי"[26], ולמה נאמר כאן „אני יוצא גו'"?

אלא דענין ה„יציאה" כאן פירושו מעשה מיוחד בשביל הצלת וגאולת יש־ראל, וכמ"ש[27] „וארד להצילו מיד מצ־רים", וזוהי גם מטרת „יציאת" הקב"ה „בתוך מצרים", כדי להצילם ולגאלם.

[ואף שגאולת ויציאת בנ"י ממצרים היתה „בעצם היום הזה", יום ט"ו ב־ניסן[28], מ"מ, זמן הגאולה מצד למעלה

---

19) ראה באריכות במושב זקנים כאן ובמפרשי רש"י (ר"ם, נחלת יעקב, מהרש"א, אמרי שפר ועוד) על פרש"י ד"ה אעשה שפטים. וראה גם רע"ב חוקת כ, טז. ועוד.

20) ראה תו"ת עה"פ כאן. ועוד.

21) בפי' דברי המכילתא שהובא בילש"י עה"פ „כמלך שעובר ממקום למקום" כ' בזית רענן (לבעל מג"א) „אע"פ שמלך א"צ לעבור ממקום למקום שהרי הכל מוכנים לעשות שליחותו אפ"ה עובר לפעמים בעצמו כך הקב"ה כביכול". ובדברי דוד (הובא בשפ"ח כאן) מפרש עד"ז ברש"י „ע"ד המדרש, מלך בו"ד כשיוצא למלחמה יוצא בבני אדם מרובים וכשיוצא לשלום יוצא במועטים, אבל הקב"ה כשיוצא למלחמה יוצא יחידי כו' וכשבא לשלום באלפים ורבבות כו', וכאן אמר ג"כ ועברתי בארץ מצרים דהיינו למלחמה כמלך העובר ממקום למקום דהיינו לשלום וכמ"ש אני ולא מלאך".

אבל נוסף על הדוחק לפרש כן ברש"י שלא הביא מדרש הנ"ל בפרשתנו* ולא רמזו כאן כלל, הרי לפי' זה — מה שייך המשך לשון רש"י (כ־בפנים).

*) אלא שהביאו בפ' בהעלותך יב, ה.

22) יא, ד־ה.

23) במפרשים עה"פ (מנחה בלולה ועוד. וראה עד"ז פסיקתא רבתי בהוספה פ"ב) מבארים ל' „אני יוצא", „כדאמרי אינשי הנני יוצא ידי חובתי שאמר־תי לאברהם (לך טו, יד) וגם (את) הגוי אשר יעבודו דן אנכי". אבל בפשטות אין זו לשון תורה אלא לשון חכמים, ועוד, אם ס"ל לרש"י כן, הו"ל לכתוב זה בפירוש.

24) וארא ט, ג־ד.

25) שם, טו. משא"כ בשאר מכות (לבד ערוב) לא נאמר בפירוש שנעשו מהקב"ה אלא ע"י פעולת משה ואהרן בזה. וראה שמו"ר פי"ב, ד.

26) תהלים לג, ט.

27) שמות ג, ח.

28) פרשתנו יב, מא ובפרש"י.

התחיל מהלילה, כמפורש בכתוב[29] „ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה'", „הוא הלילה ש־אמר לאברהם בלילה הזה אני גואל את בניך"].

וזהו גם מ"ש לאח"ז[22] „(אני יוצא גו') ומת כל בכור בארץ מצרים גו'", ולא „והכיתי כל בכור"[30] וכיו"ב, כי זה ש„אני יוצא בתוך מצרים" לא הי' בשביל הכאת בכורי מצרים כ"א בשביל הצלת ישראל, אלא שבדרך ממילא „מת כל בכור ב־ארץ מצרים".

אבל אינו מובן מ"ש „ועברתי[31] ב־ארץ מצרים גו' והכיתי כל בכור", שמש־מעו שהקב"ה עובר בארץ מצרים[32] לה־כות כל בכור, במיוחד בשביל מכת בכו־רות. ועוד זאת, שגם עבר מבית לבית (באופן שהי' צ"ל „פסיחה" על בתי יש־ראל), וכנ"ל ס"א.

ולכן פרש"י „כמלך העובר ממקום ל־מקום", שאין זו הליכה מיוחדת בשביל[33] מכת בכורות, אלא „כמלך העובר ממקום למקום" בשביל ענין אחר[34]. וכן בענינו,

29) שם, מב ובפרש"י. ובפ' ראה טז, א: הוציאך ה"א ממצרים לילה (וראה פרש"י שם).

30) להעיר מעץ הדעת טוב להרח"ו פרשתנו יב, כט (סד, ג). אלשיך כאן יא, ד.

31) בת"א (ועד"ז בתיב"ע) מתרגם בשניהם („אני יוצא" ו„ועברתי") ל' התגלות, „אנא מתגלי", „ואתגליתי". אבל כידוע דרך התרגום להפשיט ה־דברים מגשמיותם, אבל בפשש"מ יש חילוק בפי־רושם.

32) להעיר מפרש"י לך (יב, ו) „ויעבר אברם בארץ" — „נכנס לתוכה". וראה רא"ם וגו"א שם. באר בשדה על פרש"י שם.

33) להעיר מגו"א פרשתנו עה"פ בפרש"י ד"ה אעשה שפטים, דהו"ל למכתב ועברתי להכות בכורי מצרים . . כי מה שכ' ועברתי והכיתי כאילו הי' כל דבר ודבר בפ"ע.

34) ראה גם באר בשדה על פרש"י כאן.

שהליכת הקב"ה בארץ מצרים היתה בש־ביל הצלת וגאולת ישראל כנ"ל.

ואלו הן ב' הלשונות בכתוב — „אני יוצא בתוך מצרים", „ועברתי בארץ מצרים" — כי בחצות לילה, זמן מכת בכורות, היו כביכול שני ענינים מצד השם: גדר של יציאה בשביל הצלת ישראל, וגדר של העברה ביחס להכאת בכורי מצרים.

ד. אלא שעדיין צ"ע: בפסוק כאן ממשיך „והכיתי כל בכור גו'" (ולא „ומת", כמ"ש גבי „אני יוצא"), ומשמע לכאורה, שמיתת בכורי מצרים לא היתה בדרך ממילא אלא באופן של פעולה, ומ"ש „ועברתי גו' והכיתי גו'" היינו הליכה מיוחדת בשביל מעשה הכאה זו.

ולכן ממשיך רש"י „(כמלך העובר ממקום למקום) ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין": בזה מדגיש רש"י, ש־לשון „ועברתי" כאן מלמדנו לא רק אופן „הליכת" הקב"ה במצרים (שלגבי הכאת בכורי מצרים היתה „כמלך העובר מ־מקום למקום"), אלא גם אופן הכאת המצרים, דכיון שהכאת המצרים היא כאשר הקב"ה „עובר ממקום למקום", לכן גם גוף ההכאה היא בדרך העברה, באופן של „בהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין", לא הכאה באופן פרטי, כל מצרי ומצרי בפ"ע בהשגחה מיוחדת, אלא כולם הוכו כאחד[35].

35) דאף שהקב"ה הבחין• במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור (רש"י קדושים יט, לו. ועד"ז ברש"י בהר כה, לח. שלח טו, מא), ה"ז נוגע החילוק בין בכור לשאר המצרים, אבל הריגת בכורי מצרים גופא היתה באופן ד„בהעברה אחת . . כולן לוקין". ועצ"ע.

•) ראה וח"א קא, ב. של"ה מה, ב סוף הגהה הא'. אבל ההדגשה שם שלכן ה"ז דוקא ע"י הקב"ה לבד (ולא ע"י מלאך) — לא הובא בפרש"י.

וזהו גם תוכן המשל מ„מלך העובר ממקום למקום": כאשר הליכת המלך היא בשביל להלקות, אזי נחשבת הכאת כל אחד כענין בפ"ע הבא בזמן בפ"ע, אבל כאשר ההליכה היא בדרך העברה ממקום למקום, ואגב ההעברה נעשית ההכאה, הרי ההעברה היא העברה אחת, ובמילא גם הא דלוקין נחשב כלוקין ברגע אחד. וכ"ה בנדו"ד, דכיון שהליכת הקב"ה בארץ מצרים היתה בשביל הצלת וגאולת ישראל, וביחס להכאת בכורי מצרים ה"ז „כמלך העובר ממקום למקום", לכן גם הכאת המצרים היא בהעברה בעלמא, שבהעברה זו — שהיא „העברה אחת וברגע אחד" — לקו כל הבכורות (כאחד).

ה. והנה, ע"פ הדגשה זו בפרש"י, ש־הכאת בכורי מצרים היתה „בהעברה אחת וברגע אחד", יש עומק חדש בכל הענין ד„ופסחתי עליכם":

אין פירוש הדברים (כפי שמשמע ב־שטחיות), שהקב"ה ירד ועבר בין בתי מצרים כדי להכותם, ובגלל זה נעשה עוד ענין, שהוצרך הקב"ה לפסוח על בתי ישראל, אלא שמלכתחילה, כל ירי־דה ויציאה זו בתוך מצרים לא היתה אלא בשביל הצלת ישראל, ואילו הכאת המצרים היתה דרך העברה בעלמא.

זאת אומרת, שבמכת בכורות גופא היו שני הגדרים ד„יציאה" ו„העברה": הכאת בכורי מצרים היתה באופן של „העברה", „בהעברה אחת . . כולן לו־קין": וביחד עם זה, כדי להציל את ישראל מן המשחית, „יצא" הקב"ה „בתוך מצרים", שירד והשגיח בבתי ישראל כדי להצילם, וכפרש"י עה"פ[36] „והי' ה־דם לכם לאות גו' וראיתי את הדם" — „הכל גלוי לפניו, אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים ב־מצותי ופוסח אני עליכם".

וזהו גם גודל הענין ד„פסח הוא לה'", דפרש"י (כנ"ל) „הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה שהקב"ה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים וקופץ ממצרי למצרי וישראל אמצעי נמלט", דלכאורה צ"ב, מדוע נחשב זה לענין עיקרי כ"כ, עד שהקרבן נקרא ע"ש פסיחה זו, וכמ"ש[37] „ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל"?

אלא שבזה בא לידי ביטוי גודל מעלת וחביבות ישראל אצל הקב"ה, דבה בשעה שהקב"ה הכה את בכורי מצרים באופן של „העברה אחת . . כולן לוקין", הנהגה באופן של „העברה" בעלמא, הנה בענין זה גופא, בנוגע ישר־אל הי' גדר של „יציאה" בתוך מצרים, שהקב"ה „יצא" „בתוך מצרים" בכל המבואות, כדי להציל כאו"א מישראל, גם אלו הנמצאים בין בתי המצרים. וזו היתה התחלת גאולת ישראל, שהקב"ה בכבודו ובעצמו יצא להציל ולגאול את כאו"א מבנ"י ממצרים.

ו. ביאור החילוק בין שתי ההנהגות הנ"ל ד„אני יוצא" ו„ועברתי" ע"ד החסי־דות[38]:

כללות ענין גאולת מצרים בא ע"י „הקב"ה בכבודו ובעצמו"[39], מהותו ועצ־

36) פרשתנו יב, יג ד"ה וראיתי.

37) פרשתנו יב, כז.

38) בביאור ענין „ועברתי" (גבי מכת בכורות) ע"ד החסידות ראה ד"ה ועבר ה' באוה"ת פרשתנו (כרך ז) ע' ב'תרלג ואילך. ד"ה ועברתי בארץ מצרים בסה"מ תש"ה ע' 136 ואילך.

39) ל' הגש"פ פיסקא ויוציאנו.

מותו ית', וכלשון הכתוב „אני יוצא", אני ממש, עצמותו ומהותו ית', שלמעלה מכל סדר השתלשלות.

וזהו גם הטעם הפנימי לכך שהכאת המצרים היתה בדרך ממילא, „ומת כל בכור גו'", ע"ד המבואר[40] בענין „הוא צוה ונבראו"[41], לשון נפעל, כי מצד בחי' המקיף בא הכל לא בדרך פעולה („ברא") אלא כמו בדרך ממילא („נבראו"), וכן בנדו"ד, דכיון שמכת בכורות היתה מה־קב"ה בכבודו ובעצמו, לכן היתה באופן של „ומת כל בכור".

ומטעם זה — „בהעברה אחת . . כולן לוקין", בדרך „העברה" בלי התחלקות (כנ"ל בארוכה), כי הקב"ה בכבודו וב־עצמו, הרי שווה ומשווה קטן וגדול.

אמנם כ"ז הוא בנוגע לאומות העולם, משא"כ בנוגע לבנ"י הרי ידוע, שגם מצד בחי' המקיף, החיבה היא לבנ"י, ואד־רבה, דוקא בזה מתגלה אמיתית חיבתם של ישראל. וכמבואר[42] בענין „הלא[43] אח עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי", דגם מצד בחי' המקיף, ש־שם „כחשיכה כאורה"[44] ובמילא „אח עשו ליעקב", מ"מ, „ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי". שזהו ענין בחירת הקב"ה בבנ"י לא מצד טעם, דאף שלכאורה מדובר בבחינה ששם לא ניכרת מעלתם של ישראל לגבי עשו (כי „כחשיכה כ־אורה"), מ"מ, „ואוהב את יעקב" דוקא.

ומצד חיבה זו „הניח[45] הקב"ה את ה־עליונים ואת התחתונים . . בחר בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ[46] מ־קום הזוהמא והטומאה לא ע"י מלאך[47] . . אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו'", והיינו דחיבה זו של הקב"ה לבנ"י גרמה לכך שהקב"ה ירד ויצמצם את עצמו בעניני בני ישראל, עד להשגיח עליהם בהש־גחה פרטית ולהצילם.

וזהו מ"ש „אני יוצא בתוך מצרים", ש־זוהי „יציאת" הקב"ה ממקומו („הניח הקב"ה את העליונים") וירידתו „בתוך מצרים", וכ"ז כדי להציל את ישראל.

ז. והנה, ענין זה, שירידה זו של הקב"ה להציל את ישראל, היא מחמת האהבה של הקב"ה לבנ"י (מצד פנימיות המקיף), בא לידי ביטוי גם בפרטי הנס ד„ופסחתי עליהם", וכהובא בפרש"י[48] דגם כ„שהיי' ישראל בביתו של מצרי שומע אני ילקה כמותו ת"ל ולא יהי' בכם נגף", דלכאורה צע"ק, מהי הקס"ד שבשביל שהי' איש ישראל בבית מצרי „ילקה כמותו"[49]?

אך הענין הוא, דמזה גופא שאיש ישראל זה נמצא בבית מצרי בלילה זה, מובן פחיתות מצבו הרוחני. לאחרי כל מה שעשו להם המצרים, ולאחרי כל ה־מכות שקבלו המצרים, הנה איש זה עדיין בביתו של איש מצרי, ואימתי — בלילה זה שנצטווה להקריב הקרבן פסח (בשביל הצלתו), והוזהר „ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר"[16]!

---

40) לקו"ת שה"ש יד, ג. סה"מ קונטרסים ח"א קצד, א.

41) תהלים קמח, ה.

42) ראה אוה"ת בראשית (כרך ג) תקסה, א ואילך. ובכ"מ. לקו"ש ח"ז ע' 25.

43) מלאכי א, ב־ג.

44) תהלים קלט, יב.

45) ל' אדה"ז בתניא פמ"ו (סה, ב).

46) מקץ מב, ט. שם, יב. קה"ר פ"א, ד (בסופו). עץ חיים שער (מג) ציור העולמות פ"א.

47) מכילתא פרשתנו עה"פ כאן. ל' הגש"פ שם.

48) יב, יג ד"ה ולא יהי'.

49) ועכ"פ הול"ל „עמו", ולא „כמותו".

ולכן קס"ד ש„ילקה כמותו", כיון ש־לא ניכרת ההבדלה בינו ובין המצרי.

ואעפ"כ, מצד החיבה לכאו"א מישר־אל, הרי „ואוהב את יעקב" דוקא, ולא די שהקב"ה הציל גם איש ישראל זה (שזה אפשרי גם ע"י מלאך), אלא עוד זאת, שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד להצילו מיד מצרים. וכנ"ל בפירוש „אני יוצא בתוך מצרים", שהיתה ירידה והתלב־שות[50] בתוך מצרים, ערות הארץ,

[שזהו אחד מהטעמים[51] שלא הי' יכול להיות ע"י מלאך, כי מלאך לא הי' יכול לירד בטומאת מצרים].

ח. ומכאן הוראה בעבודת כאו"א מ־ישראל בהתעסקותו לקרב לבן של ישראל לאבינו שבשמים: יש האומרים שמוכנים לעסוק בקירוב בנ"י לתומ"צ, אבל לא לרדת ממדרגתם בשביל זה. ולדוגמא, אדם העוסק בלימוד התורה, מוכן ללמוד תורה גם עם פשוטי עם, ואפילו עם איש ישראל שלע"ע רחוק מתורת השם, אבל במה דברים אמורים, כאשר הם מוכנים לבוא אל בית ה', לבית המדרש וד' אמות של תורה ללמוד עמו, משא"כ כשהוא צריך להפסיק מלימודו ולירד להתעסק עם אלה שאינם שייכים לע"ע להכנס לבית המדרש ללמוד, להיותם תינוקות שנשבו לבין העכו"ם, טוען הוא, שאין התעסקות זו שייכת אליו.

וע"ז היא ההוראה — „דיו לעבד ש־יהא כרבו"[52], דכמו שהקב"ה בכבודו וב־עצמו ירד[53] למצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה להוציאם משם, וגם לאיש כזה שנמצא בבית מצרי, וכ"ז כדי לקרבו אליו, ובקירוב ויחוד אמיתי ע"י התורה ומצות[54] — כן צריך כ"א מבנ"י „לירד" ממדריגתו להציל את בנ"י, גם תינוקות שנשבו מישראל, וגם אם בגלל ירידה זו מטנף לבושיו[55] (כמובן ופשוט, באופן המותר ע"פ הלכה).

ומה גם שלאחרי שהקב"ה אמר במ"ת „אנכי ה' אלקיך"[56] לשון יחיד[57], נעשה ה' כחך וחיותך של כאו"א מישראל[58] באיזה מעמד ומצב שהוא, וציריכים רק לגלות רצונו האמיתי והפנימי[59],

והרי גאולת כלל ישראל — דכאו"א מישראל, גם ראשיכם שבטיכם, וכן גאו־לת השכינה דשכינתא בגלותא — תלוי' בגאולתן של כל אחד ואחד, שהרי ב־גאולה זו דלעת"ל לא ישאר אף אחד בגלות, ועד דגם אותו הסוג שלא נגאלו ממצרים, יגאלו בגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו,

וכמדובר כמ"פ[60] בפירוש התשובה לבן רשע[61] „אילו הי' שם לא הי' נגאל",

---

50) ומ"ש בתו"ח ויר"א (קג, סע"ג) „וכידוע בירידתו במצרים דכתיב ועברתי בארמ"צ כו' ולא נז' בזה ענין ירידה כלל משום דגם חושך לא יחשיך ממך כו' כחשיכה כאורה ממש" — היינו כלפי המצרים במכת בכורות, שבזה לא היתה שום ירידה ח"ו, אבל בשייכות לישראל הרי מקרא מלא דבר הכתוב „וארד להצילו", כנ"ל בפנים, וכמובא בתניא שם. ועצ"ע.

51) ראה לקו"ת צו יב, ג. טז, א. וראה תו"ח בראשית כז, ב. סידור רצט, א.

52) ברכות נח, ב. ועוד. תנחומא ח"ש ד.

53) ראה אוה"ת במדבר כרך ו ס"ע א'תשצו ואילך.

54) ראה בארוכה תניא שם.

55) ראה שה"ש ה, ג.

56) יתרו כ, ב.

57) ראה רמב"ן עה"פ. פסיקתא רבתי פכ"א.

58) ראה לקו"ת ר"פ ראה.

59) ראה רמב"ם ספ"ב דהל' גירושין.

60) ראה לקו"ש חי"א ע' 2. ושו"נ.

61) בהגש"פ. וראה לשון המכילתא פרשתנו יג, ח. יד. רש"י שם יג, ח. ירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

דרק שם במצרים לא הי' נגאל, אבל בגאולתנו מגלות זה[62] גם הוא יהי' נגאל,

ובהתעסקות של כאו"א מישראל לקרב את בנ"י לאביהם שבשמים, הקב"ה הולך עמו לסייעו בעבודתו זאת,

ועי"ז נגאלים בנ"י מהגלות, "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"[63], ע"י משיח צדקנו, שבונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל[64], תיכף ומיד ממש.

(משיחת ש"פ בא תשל"ו)

62) כיון שהוא לאחר מ"ת – ראה בארוכה לקו"ש שם ואילך.

63) ישע' כז, יב. וראה רש"י נצבים ל, ג "אוחז בידיו ממש איש איש כו'".

64) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.